

හය වන සැසිය

තාර්කික රාමු න්‍යාස විශ්ලේෂණය (Logical Framework Analysis)

තාර්කික රාමු විශ්ලේෂණය (LFA) යනු ව්‍යාපෘති සම්පාදනය, ක්‍රියාත්මක කිරීම, ප්‍රගති පාලනය හා ඇගයීම සඳහා භාවිතා කරන විධිමත් ක්‍රමවේදයක් ලෙස සැලකේ. පහත වගු අංක 6.1 න් දැක්වෙන පරිදි 4 x 4 න්‍යාස ආකෘතියකින් ඉදිරිපත් කරන මෙම රාමු විශ්ලේෂණය මගින් සිරස් හා තිරස් අක්ෂ යටතේ ව්‍යාපෘතියක තාර්කික රාමුව ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ. ඒ අනුව මෙම රාමුවේ සිරස් අක්ෂයෙන් අපේක්ෂිත ඵලය, අරමුණු, නිමැවුම් හා කාර්යයන් දැක්වෙන අතර තිරස් අක්ෂයෙන් සංක්ෂිප්ත විස්තරය, දර්ශක, (ප්‍රධාන විචල්‍යන්), විචල්‍යන් පැහැදිලිකරන මාධ්‍ය හා මූලික උපකල්පන විස්තර කෙරේ.

වගු අංක 5.1: ව්‍යාපෘති තාර්කික රාමු න්‍යාසය

සංක්ෂිප්ත විස්තරය	දර්ශක (ප්‍රධාන විචල්‍යන්)	විචල්‍යන් පැහැදිලි කරන මාධ්‍ය	උපකල්පන
අපේක්ෂිත ඵලය			
අරමුණු			
නිමැවුම්			
කාර්යයන්			

තාර්කික රාමු න්‍යාසයක සිරස් අක්ෂයෙන් පෙන්වන කරුණු එකින් එක තර්කානුකූලව සම්බන්ධ වන නිසා තර්කානුකූල විශ්ලේෂණය ලෙස සැලකේ. එනම් ව්‍යාපෘතියෙන් අපේක්ෂිත ඵලයට ලඟාවීමට නම් අරමුණු ඉටු විය යුතුය. අරමුණු ඉටුවීමට නම් ව්‍යාපෘතියෙන් අපේක්ෂිත නිමැවුම් ලබාගත යුතුය. නිමැවුම් ලබා ගැනීමට නම් ව්‍යාපෘතියෙන් අපේක්ෂිත කාර්යන් ඉටු කළ යුතුය. කාර්යන් ඉටු කිරීමට නම් යෙදවුම් භාවිතා කළ යුතුය. මෙලෙස ව්‍යාපෘතියෙන් අපේක්ෂිත ඵලය ලඟා කර ගැනීම තර්කානුකූල ක්‍රියාවලියක ප්‍රතිපලයකි. එය එකිනෙකට සම්බන්ධ, එකක් සිදු වන්නේ නම් පමණක් අනෙක් කාර්ය සිදුවන බව පෙන්වන ක්‍රියාවලියකි. තිරස් අක්ෂයෙන් දැක්වෙන ලෙස ව්‍යාපෘතියේ සංක්ෂිප්ත විස්තරය, එහි දර්ශක හෙවත් ප්‍රධාන විචල්‍යන්, එම විචල්‍යන් පැහැදිලිකරන මාධ්‍ය හා ව්‍යාපෘතිය පදනම්කරගත් මූලික උපකල්පන මගින් ද තර්කානුකූල සම්බන්ධතාවයක් පෙන්වනුම කෙරේ. සිරස් අක්ෂයෙන් දැක්වෙන අපේක්ෂිත ඵලය, අරමුණු, නිමැවුම්, කාර්යයන් හා යෙදවුම් පිළිබඳව ඉහත පස්වන පරිච්චේදයෙන් පැහැදිලි කොට ඇත. තිරස් අක්ෂයෙන් පෙන්වනුම කරන ප්‍රධාන කරුණු විමසා බැලීම ද වැදගත්ය.

සංක්ෂිප්ත විස්තරය: මින් අදහස් කරනුයේ සිරස් අක්ෂයෙන් දැක්වෙන ප්‍රධාන කරුණු කෙටියෙන් විස්තර කිරීමයි.

දර්ශක (ප්‍රධාන විචල්‍යන්): මින් පෙන්වනුම කරනුයේ සිරස් අක්ෂයෙන් පෙන්වනුම කරන අපේක්ෂිත ඵලය, අරමුණු, නිමැවුම් හා කාර්යයන් මැනිය හැකි දර්ශක හෝ මිනුම් දඩු සඳහන් කිරීමයි.

විචල්‍යන් පැහැදිලි කරන මාධ්‍ය: මින් පෙන්වනුම කරනුයේ දෙවන කොටුවෙන් පෙන්වනුම කරන දර්ශක මැනීම සඳහා භාවිතා කරන දත්ත හා එම දත්ත ලබාගන්නා මූලයන් සඳහන් කිරීමයි.

උපකල්පන: මින් අදහස් කරනුයේ අපේක්ෂිත ඵලය, අරමුණු, නිමැවුම් හා කාර්යයන් ක්‍රියාවට නැංවීමේදී පැවතිය හැකි තත්වයන් උපකල්පනය කිරීමයි. එම තත්වය සුභවාදී, සාමාන්‍ය හෝ අසුභවාදී තත්වයන් යටතේ උපකල්පනය කළ හැක. එසේ කිරීමෙන් ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් වැළකී සිටිය හැක. එසේම අපේක්ෂිත තත්වය හා පැවතිය

හැකි තත්වයන් උපකල්පනය කිරීමෙන් අවදානම අවම කල හැකි අතර එය අනිශ්චිත තත්වයන් සඳහා වූ සැලැස්මක් (contingent plan) ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් සමනය කල හැක.

ඉහත පරිච්ඡේදයෙන් ඉදිරිපත් කල දේශීය සහල් නිපැයුම වැඩි කිරීම පිලිබඳ ව්‍යාපෘතිය තාර්කික රාමු විශ්ලේෂණය ආශ්‍රයෙන් පැහැදිලි කල හැක. ඒ අනුව වගු අංක 6.2 හි සිරස් හා තිරස් අක්ෂ යටතේ ව්‍යාපෘතිය තාර්කික ලෙස කෙටියෙන් පැහැදිලි කෙරේ.

වගු අංක 6.2: ශ්‍රී ලංකාවේ සහල් නිපැයුම වැඩි කිරීම පිලිබඳ ව්‍යාපෘතියේ තාර්කික රාමු න්‍යාස විශ්ලේෂණය

සංක්ෂිප්ත විස්තරය	දර්ශක (ප්‍රධාන විචල්‍යන්)	විචල්‍යන් පැහැදිලි කරන මාධ්‍ය	උපකල්පන
<p>අපේක්ෂිත ඵලය</p> <p>2020 වනවිට ශ්‍රී ලංකාව සහලින් ස්වයම්පෝෂිත රටක් බවට පත්කිරීම</p>	<p>ස්වයම්පෝෂිතවීම :</p> <p>මුළු වගා බිම් ප්‍රමාණය; මුළු සහල් නිෂ්පාදනය</p> <p>ආහාර සුරකුම බව: සහල් තිබීම (availability), මිලදී ගත හැකිවීම</p>	<p>කෘෂිකර්ම</p> <p>දෙපාර්තමේන්තුව හා ජන හා සංකා්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තු මගින් ප්‍රකාශිත දත්ත</p>	<p>අදාළ කාලය තුළ හිතකර කාලගුණික තත්වයක් පැවතීම හා ආර්ථික හා දේශපාලන අර්බුද නොමැතිවීම</p>
<p>අරමුණු</p> <p>1 වාර්ෂික සහල් නිපැයුම 10% කින් වැඩි කිරීම</p> <p>2. පොහොර යෙදවුම් වැඩි කිරීම</p> <p>3.කෘෂි යෙදවුම් වැඩිකිරීම</p>	<p>වගා ශුක්ෂ්මතාවය, සහලින් ස්වයම්පෝෂිත කිරීමේ අනුපාතය, සහනධාර පිරිවැය හා ප්‍රතිලාභ</p> <p>නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාවය, සාධක ඵලදායිතාවය</p>	<p>කෘෂිකර්ම</p> <p>දෙපාර්තමේන්තුව හා ජන හා සංකා්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තු මගින් ප්‍රකාශිත දත්ත</p> <p>එම</p>	<p>යෝජිත කාල වක වානුව තුළ කාලගුණික විපර්යාසයන් ඇති නොවීම</p>

<p>නිමැවුම්</p> <p>නව ඉඩම් හෙක්ටයාර් 5000 ක් වගා කිරීම, කෘෂි යාන්ත්‍රිකරණයට හා නව බීජ වර්ග වලට ගොවීන් පෙලඹවීම</p>	<p>අස්වැන්න වැඩිවීම, වගා බිම් ප්‍රමාණය, එකක ඵලදායිතාවය හා ගොවි ආදායම වැඩිකිරීම.</p>	<p>එම</p>	<p>අස්වනු හානියක් ඇති නොවීම</p>
<p>කාර්යන්</p>	<p>වාරි ජල සම්පාදනය, වගා කල හැකි භූමි ප්‍රමාණය වැඩි කිරීම, ඵලදායිතාවය වැඩි කිරීමට පුහුණුව ලබාදීම,</p> <p>පොහොර භාවිතය වැඩිකිරීමට කටයුතු කිරීම</p> <p>හා නව තාක්ෂණ ක්‍රම වේදයන් හඳුන්වාදීම</p>	<p>එම</p>	<p>ගොවීන් ධනාත්මක ලෙස ක්‍රියා කිරීම</p>

පැවරුම

තාර්කික රාමු විශ්ලේෂණය පදනම් කරගෙන ඔබ කැමති රාජ්‍ය හෝ පුද්ගලික ව්‍යාපෘතියක් සඳහා ව්‍යාපෘති යෝජනාවලියක් සම්පාදනය කරන්න.

උපදෙස් : අවම වශයෙන් වචන 3000 කින් සමන්විත විය යුතු අතර 19.09 --දින භාරදිය යුතුය.

හත් වන සැසිය

ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය

ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය අර්ථ දැක්වීම, ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ මතවාද, කළමනාකරණ ක්‍රම, කළමනාකරණ පද්ධති, කළමනාකරණ සැලසුම් හා ව්‍යාපෘති කළමනාකරුගේ කාර්යභාරය විස්තර කිරීම මෙම පරිච්ඡේදය මගින් සිදු කෙරේ.

7.1 හැඳින්වීම

සීමිත සම්පත් හා දෙන ලද කාල සීමාවක් තුළ සුවිශේෂී අරමුණු හා ඉලක්ක මත ව්‍යාපෘති ආරම්භ කිරීම, සැලසුම් කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම, පාලනය කිරීම හා සාර්ථකව අවසන් කිරීම සඳහා කණ්ඩායම මෙහෙයවීම ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය ලෙස අර්ථ දැක්විය හැක. එසේම ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය යනු දැනුම, කුසලතා හා තාක්ෂණය භාවිතා කරමින් ව්‍යාපෘති අරමුණු ඉටු වන පරිදි ව්‍යාපෘති පාර්ශව කරුවන්ගේ අවශ්‍යතා ක්‍රියාවට නැංවීමයි. ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය ප්‍රධාන වශයෙන් කරුණු 03 ක් මත පදනම් වේ.

1. පද්ධති දර්ශනය (System Philosophy)

තරඟකාරී වෙළඳපලක් තුළ ව්‍යාපාරයට ආවේණික ක්‍රම අධ්‍යයනය කිරීම හෝ ව්‍යාපෘතියට අදාළ කරුණු විමර්ශනය කිරීම මින් සිදු කෙරේ.

2. පද්ධති විශ්ලේෂණය (System Analysis)

ගැටළු විසඳාගැනීමේ ක්‍රමවේද විශ්ලේෂණය කිරීම මේ තුළින් සිදු වේ.

3. පද්ධති කළමනාකරණය (System Management)

ව්‍යාපාරික තාක්ෂණික හා ආයතනික කටයුතු කළමනාකරණය කිරීම.

7.2 කළමනාකරණය පිළිබඳ දෘෂ්ටි මතවාද (Viewpoints of Project Management)

කළමනාකරණය පිළිබඳ දෘෂ්ටි හා මතවාද කීපයක් ඉදිරිපත් කර ඇති අතර ඒ පිළිබඳව විමසා බැලීම වැදගත්ය (Nicholas, 2006). ජර්මාන වශයෙන් සලකා බැලෙන මතවාද කීපයකි.

1. සම්භාවය මතවාදය

විද්‍යාත්මක හා නිලධාරීවාදී මූලධර්ම පදනම් වී ඇති මෙම ක්‍රමය සෑම විශාලතාවයක් සඳහාම භාවිතා කෙරේ. 20 වන සියවසේදී ආරම්භ වන මෙම ක්‍රමය විශාලතාවය සැලසුම් කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම හා පාලනය කිරීම සඳහා භාවිතා කර ඇත.

2. චර්යා මතවාදය (Behavioral Viewpoint)

මානව හා සමාජ ආයතන පිළිබඳව අවධානය යොමු කරන මෙම ක්‍රමය 1930 සිට ක්‍රියාත්මක කරන අතර එමගින් නායකත්වය, කණ්ඩායම් ගතිකත්වය හා සමාජ පරිසරය ඇති කිරීම පිළිබඳව ක්‍රියාත්මක වී ඇත.

3. පද්ධති ප්‍රවේශය (System Approach)

දෙවන ලෝක යුද්ධ කාලයේදී ක්‍රියාත්මක වූ මෙම ක්‍රමය මගින් සංකීර්ණත්වය හා හේතු සබඳතාවය සැලකිල්ලට ගෙන කළමනාකරණය සිදු කරනු ලැබීය.

4. අනිශ්චිත මතවාදය (Contingency viewpoint)

ඉහත මතවාද තුනම සැලකිල්ලට ගෙන පසු කාලයේදී ක්‍රියාත්මක වන මෙම ක්‍රමය පැවතිය හැකි තත්වයන් සැලකිල්ලට ගෙන කළමනාකරණය සිදුකෙරේ.

විශාලතාව කළමනාකරණ පද්ධති (The Project Management system)

සම්ප්‍රදායික ක්‍රම වේදය මත පදනම් වූ විශාලතාව කළමනාකරණ පද්ධති (PMS) ප්‍රධාන සාධක 3 ක් මත පදනම් වේ (Nicholas, J. M. 2001);

1. විශාලතාව කළමනාකරු: විශාලතාවයේ වගකීම පැවරුණු පුද්ගලයා
2. විශාලතාව කණ්ඩායම: පොදු අරමුණක් සඳහා ක්‍රියාත්මක වන එකට බැඳුණු පිරිස
- 3 කළමනාකරණ පද්ධති: විශාලතාව කළමනාකරු, විශාලතාව කණ්ඩායම එක්ව ක්‍රියාත්මක වන ක්‍රමවේදය. ඊට සංවිධාන ව්‍යුහය, තොරතුරු සැකසීම හා ක්‍රියා පටිපාටිය අයත්වේ.

සැලසුම් කිරීම , සංවිධානය කිරීම , සන්නිවේදනය හා පාලනය වැනි ව්‍යුහාත්මක හා ඒකාබද්ධ කාර්යන් සඳහා විශාලතාව කළමනාකරණ පද්ධති (PMS) භාවිතා කෙරෙන අතර එය පහත සඳහන් මාධ්‍යන් මගින් ක්‍රියාත්මක කෙරේ.

වගකීම් හඳුනාගැනීම

සම්පත් අවශ්‍යතාවය හා පිරිවැය හඳුනාගැනීම

ප්‍රමුඛතා තීරණයකිරීම

සැලසුම් කිරීම හා යාවත්කාලීන කිරීම

මේ අනුව ජේ. එම්. නිකොලොස් (2001) පෙන්වාදෙන පරිදි ව්‍යාපෘති කළමනාකරන පද්ධතියක් ක්රියාත්මක කිරීමේදී අනුගමනය කළයුතු පියවර කීපයකි.

1. ක්රියාත්මක කිරීමට අපේක්ෂිත කාර්යයන් පිලිබඳ වැඩ බෙදීම් සැලැස්මක් හා වැඩ බෙදීම් මත පදනම් වූ වැඩ පැකේජ සකස් කිරීම
2. වැඩ බෙදීම් සැලැස්මට අනුව එක් එක් කාර්යයන් කරන පුද්ගලයන් හා ඊට වගකියයුතු ආයතන හඳුනාගෙන සම්බන්ධ කිරීම.
3. වැඩ බෙදීම් සැලැස්ම හා පැකේජයට අනුව ඒ ඒ කාර්යයන් සඳහා ගතවන කාලය හා පිරිවැය ඇස්තමේන්තු කොට ලේඛනයක් සැකසීම
4. ව්‍යාපෘති පිරිවැය පිලිබඳ ගිණුම් වාර්තාවක් පිළියෙළ කිරීම.
5. ව්‍යාපෘති තොරතුරු රැස්කිරීම හා ගබඩා කිරීම මාධ්‍යන් හා ඒවා ඇගයීම් කරන ආකාරය සඳහන් කිරීම
6. ව්‍යාපෘති තොරතුරු වාර්තා කිරීම හා බෙදාහැරීම් තීරණය කිරීම
7. ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය ක්‍රියාත්මක කිරීම හා අවශ්‍ය නිවැරදි කිරීම් සිදු කිරීම

සම්ප්රදායික කළමනාකරන ක්රමවේදය යටතේ ව්‍යාපෘති වක්රයේ පෙන්වුම් කරන පරිදි කිසියම් අනුපිළිවෙළකට කළමනාකරණ ක්රියාවලිය සිදුවේ. ඒ අනුව අදියර හයක් යටතේ ව්‍යාපෘතියක කළමනාකරණය පදනම් වේ.

1. ආරම්භය
2. හඳුනාගැනීම හා සැලසුම් කිරීම
3. ක්රියාත්මක කිරීම හා ඉදිකිරීම
3. ප්රගතිපාලනය හා ඇගයීම
5. අවසන්කිරීම

වර්තමානයේදී බොහෝ ආයතන මගින් ක්‍රියාත්මක කරන අන්‍යය කළමනාකරණ ක්‍රම කීපයක් හඳුනාගත හැකි අතර ඊට ISO 9000 ගුණාත්මක කළමනාකරණ ක්‍රමය(QMS), ආයතනික කළමනාකරණ පරිනත ආකෘතිය Organizational Project Management Maturity Model (OPM3) හා ලීන් කළමනාකරණ ක්‍රම අයත්වේ.

7.3 ඒකාබද්ධ ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය

ඒකාබද්ධ ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ සංකල්පය වඩාත් වැදගත් වී ඇත්තේ ගෝලීය වෙළෙඳ ව්‍යාපාර තරඟයන් සමග බහුජාතික සමාගම් විසින් විවිධ කළමනාකරණ ක්‍රමෝපායන් අනුගමනය කිරීමත් සමගය. ඒකාබද්ධ ව්‍යාපෘති කළමනාකරණයේදී ප්‍රධාන වශයෙන් සලකා බලන කරුණු 09 ක් පවතින අතර එම කරුණු කළමනාකරණය කිරීම ඒකාබද්ධ ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය වේ. මීට අදාළ ප්‍රධාන සාධක පහත දක්වන පරිදි කෙටියෙන් පැහැදිලි කලහැක.

1. ව්‍යාපෘති ඒකාබද්ධ කළමනාකරණය (Project integration Management); ව්‍යාපෘති වක්‍රය විධිමත්ව සම්බන්ධීකරණය සහතික කිරීම
2. ව්‍යාපෘති විෂය පථය පිලිබඳ කළමනාකරණය (Project Scope Management); ව්‍යාපෘතිය සාර්ථකව නිමකිරීම සඳහා අවශ්‍ය සියළු කරුණු අන්තර්ගත වී ඇති බව සහතික වීම
3. ව්‍යාපෘති කාල කළමනාකරණය (Project Time Management); ව්‍යාපෘතිය නියමිත කාල සීමාව තුළ අවසන් කළ හැකි බවට සහතික වීම
4. ව්‍යාපෘති පිරිවැය කළමනාකරණය (Project cost Management); ව්‍යාපෘතියට අනුමත පිරිවැය සීමාව තුළ එය අවසන් කළ හැකි බවට සහතික වීම
5. ව්‍යාපෘති තත්ව කළමනාකරණය (Project Quality Management); ව්‍යාපෘතියෙන් අපේක්ෂා කල පරිදි අවශ්‍යතා තෘප්ත වන බව සහතික වීම
6. ව්‍යාපෘති මානව සම්පත් කළමනාකරණය (Project Human resource Management); මානව සම්පත් ඵලදායී ලෙස භාවිතා වන බව සහතික වීම
7. ව්‍යාපෘති සන්නිවේදන කළමනාකරණය (Project Communication Management) ව්‍යාපෘති තොරතුරු එකතු කිරීම, බෙදාහැරීම හා ගබඩා කිරීම සහතික වීම.
8. ව්‍යාපෘති අවදානම කළමනාකරණය (Project Risk Management); ව්‍යාපෘති අවදානම හඳුනාගැනීම, විශ්ලේෂණය කිරීම හා ඊට ප්‍රතිකර්මය කිරීම සහතික වීම
9. ව්‍යාපෘති මිලදීගැනීම් කළමනාකරණය (Project Procurement Management); ව්‍යාපෘතිය නිමකිරීමට අවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා මිලදීගැනීම් සහතික වීම

පහත වගුවේ සිරස් අක්ෂයෙන් කළමනාකරණ සාධක 08 ක් දැක්වෙන අතර ඉන් විෂය පථය (Scope), කාලය (Time), පිරිවැය (Cost) හා ගුණාත්මකභාවය (Quality) යන කරුණු 04 දැනුමට සම්බන්ධ සාධක වන තර අනෙක් කරුණු 04 ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාවට නැංවීමට අවශ්‍ය පහසුකම් සම්බන්ධ සාධක වේ. එයට මානව සම්පත් (Human Resources), සන්නිවේදනය (Communication), අවධානම් (Risk) හා මිලදී ගැනීම් (Procurement) යන සාධක අයත් වේ. එසේම

වගුවේ තිරස් අක්ෂයෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ ව්‍යාපෘති වක්‍රයයි. එනම් ව්‍යාපෘතිය හඳුනාගෙන ව්‍යාපෘතිය පිළියෙල කිරීම, එය ක්‍රියාත්මක කිරීම හා අවසන් කිරීමේ කාල රාමුව තිරස් අක්ෂයෙන් පෙන්නුම් කරයි.

වගු අංක 7.1 : ඒකාබද්ධ ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය

සිරස් අක්ෂයෙන් දැක්වෙන දැනුම් සම්බන්ධ සාධක ව්‍යාපෘති වක්‍රයට අනුව කළමනාකරණය කිරීම ව්‍යාපෘති ඒකාබද්ධ කළමනාකරණය (Project Intergration Management) ලෙස සැලකෙන අතර එය 9 වන අංගය ලෙස වගුවේ මූල අක්ෂයෙන් ආරම්භ වී සරල රේඛාවක් ලෙස ධනාත්මකව දකුණට විහිදේ. දැනුම් සාධකයන් කාල වක්‍රයට අනුව කළමනාකරණය කිරීම ව්‍යාපෘති සාර්ථකත්වය ලෙස දැක්වේ.

වගුවේ තිරස් අක්ෂයෙන් පෙන්නුම් කරන පරිදි උපායශීලී ව්‍යාපෘති කළමනාකරණයේදී ව්‍යාපෘති ජීවන වක්‍රය සැලකිල්ලට ගැනීම වැදගත් වේ. ව්‍යාපෘතියක විවිධ අදියර සම්බන්ධ වන වක්‍රය ව්‍යාපෘති ජීවන වක්‍රය ලෙස සැලකෙන අතර ව්‍යාපෘතියක පවතින විවිධ අදියරන් ව්‍යාපෘතියෙන් ව්‍යාපෘතියට හෝ කර්මාන්තයක් කර්මාන්තයට වෙනස් වේ. විශේෂයෙන් බහුකාර්ය සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියක ව්‍යාපෘති අදියර වෙනස් වේ. බහුකාර්ය සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියකට අඩංගු අදියරයන්ට වඩා තර්ගකාරී/ වාණිජ ව්‍යාපෘතියක අදියර එම ව්‍යාපාර අනුව වෙනස් වේ. මේ අනුව ව්‍යාපෘතියට සම්බන්ධ ප්‍රධාන දැනුම්

කොටස් හා ප්‍රධාන පහසුකම් කොටස් අතර කොටස් සම්බන්ධ කිරීමෙන් හෝ කළමනාකරණයෙන් ව්‍යාපෘති ඒකාබද්ධ කළමනාකරණ මාවත සකස් වේ. එම මාවත මගින් ව්‍යාපෘතිය කොතරම් ඵලදායී හා කාර්යක්ෂම අන්දමින් සිදුවේද යන්න පැහැදිලි කෙරේ.

උපායශීලී ව්‍යාපෘති කළමනාකරණයක වැදගත්ම අංගය වන්නේ ව්‍යාපාරයේ පාර්ශව කරුවන්ගේ (Stake Holders) අවශ්‍යතා සැලකිල්ලට ගෙන සිදුකරන විශ්ලේෂණයයි. ව්‍යාපාර පාර්ශවකරුවන් යනු ව්‍යාපාරයට හෝ ව්‍යාපෘතියට සම්බන්ධ වන පිරිස් හා ව්‍යාපෘතිය හිසා බලපෑමට ලක්වන පිරිස්ය.

ලොව භාවිතා කරන ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ ක්‍රමවේද කිහිපයක් හඳුනාගත හැකි අතර ව්‍යාපෘතිවල ස්වරූපය අනුව එය වෙනස්වේ. ඒ අනුව මූලික ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය, වැඩසටහන් කළමනාකරණය, ව්‍යාපාර කළමනාකරණය, නිෂ්පාදන කළමනාකරණය, රාජ්‍ය හා රාජ්‍ය නොවන ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය හා යුධ හමුදා ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය ලෙස ව්‍යාපෘති කළමනාකරණය වර්ග කෙරේ (Nicholas, M. J. 2001). එසේම මහා පරිමාන ඉදිකිරීම් හා ඉංජිනේරුමය ව්‍යාපෘතිවල ස්වරූපයට වඩා නව නිපැයුම් සහිත ව්‍යාපාරික ව්‍යාපෘතිවල කළමනාකරණ ස්වරූපය වෙනස්වේ.

ව්‍යාපෘති කළමනාකරණයේ දැකිය හැකි මූලික ලක්ෂණයක් වන්නේ සෑම ව්‍යාපෘතියක්ම කළමනාකරණය කරනු ලබන්නේ ප්‍රධාන කළමනාකරුවෙක් හා ව්‍යාපෘති කන්ඩායමක් විසින් වීමයි. ප්‍රධාන කළමනාකරු හා සෘජු ලෙස සම්බන්ධ වන වවිධ අංශ භාර කළමනාකරුවන් සිටින අතර ඔවුන් යටතේ උප කළමනාකරුවන් හා සේවකයන් ලෙස කළමනාකරණ කණ්ඩායම සකස් විය හැක.

ව්‍යාපෘතියෙන් සිදු කිරීමට අපේක්ෂිත ප්‍රධාන කාර්යයන් හඳුනාගෙන ඒ අනුව වැඩ සැලැස්මක් පිළියෙල කොට කණ්ඩායම් නායකයන්ට හා සාමාජිකයන්ට වගකීම් හා කාර්යයන් පැවරීම ව්‍යාපෘති කළමනාකරුගේ මූලික කාර්ය භාරය වේ. වැඩ බෙදීම් සැලැස්මක අන්තර්ගතය අදියර පහකින් යුක්ත විය යුතු අතර ව්‍යාපෘති, බාන්ධකිරීම, උප බාන්ධකිරීම, අනු උප බාන්ධකිරීම හා වැඩ පැකේජයන් සැකසීම ඊට අයත්වේ.

එලෙස සකස් කරගත් වැඩ සැලැස්මක් මත ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කරන අතර එය ගාන්ට් චාර්ට් (Gantt chart) හෝ ලේඛන මගින් නිරූපනය කලහැක. අපේක්ෂිත කාල රාමුව තුළ සකස් කරගත් වැඩ සැලැස්මට අනුව යෝජිත කාර්යයන් ව්‍යාපෘති කළමනාකාරිත්වය විසින් සිදු කරන ආකාරය ගාන්ට් චාර්ට් (Gantt chart) හෝ ජාල විශ්ලේෂණ මගින් පැහැදිලි කලහැක.

7.2: සැලසුම් කරණය හා කළමනාකරණය **Planning and Management**

සංකීර්ණ ක්‍රියාවලියක් වශයෙන් ව්‍යාපෘති කළමනාකරණයේදී පහත සඳහන් සැලසුම් උපකරණ කළමනාකරණය විසින් භාවිතා කෙරේ.

1. වැඩ බෙදීම් සැලැස්මක් හා වැඩ බෙදීම් මත පදනම් වූ වැඩ පැකේජ සකස් කිරීම (Work Breakdown Structure and work packages)
2. වගකීම් න්‍යාසය (Responsibility Matrix)
3. සිද්ධි සහ සැතපුම් කණු (Events and Milestones)
4. ගාන්ට් සටහන් (Gantt Charts)

6.5.1 වැඩ බෙදීම් සැලැස්ම (Work Breakdown Structure)

වැඩ බෙදීම් සැලැස්මක් යනු ව්‍යාපෘතියක අඩංගු ප්‍රධාන කාර්යයන් හඳුනාගෙන බෙදා වෙන්කිරීමයි. එය වගු අංක 7.1 න දැක්වෙන පරිදි විවිධ තල වලදී ක්‍රියාත්මක වන එකිනෙකට සම්බන්ද කාර්යයන් හා අනු කාර්යයන්ගෙන් සමන්විතවේ.

වගු අංක 7.1 : වැඩ බෙදීම් ව්‍යුහය

තලය	විස්තරය (Description)
1	ව්‍යාපෘති මට්ටමින්
2	ව්‍යාපෘතියේ ප්‍රධාන කාර්ය අනුව බෙදීම
3	ප්‍රධාන කාර්ය උප කාර්යන් අනුව බෙදීම
4	උප කාර්යන් අනු කාර්යයන් වලට බෙදීම
5	කාලය හා පිරිවැය අනුව වැඩ පැකේජවලට බෙදීම

උපුටා ගැනීම: Nicholas, J. M. (2001)

7.2 .2 වගකීම් න්‍යාසය (Responsibility Matrix)

වැඩ බෙදීම් සටහන ආයතනික ව්‍යුහය හා සම්බන්ධ කිරීම වගකීම් න්‍යාසය මගින් ඉදිරිපත් කෙරේ. ආයතනික ව්‍යුහයට ව්‍යාපෘතියට සම්බන්ධ සමගාමී දෙපාර්ත මෙන්තු හා අදාළ කාර්යට සම්බන්ධ නිලධාරියා අයත්වේ. මෙය 7.2 වගුවෙන් දැක්වෙන නිවස ඉදිකිරීම් සම්බන්ධ උදාහරණයෙන් පෙන්වුම් කෙරේ.

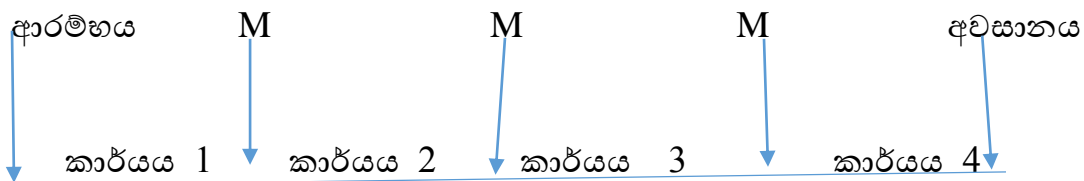
වගු අංක 7.2: වගකීම් න්‍යාසයට උදාහරණ

වගකීම/ කාර්යය	දෙපාර්තමේන්තුව හා නිලධාරියා
භූමිය තේරීම	ගොඩනැගිලි සමාගම, ව්‍යාපෘති ඉංජිනේරු
ශක්‍යතාවය බැලීම	ගොඩනැගිලි සමාගම, ව්‍යාපෘති සැලසුම් ශිල්පී
ගොඩනැගිලි නිර්මාණය	ගොඩනැගිලි සමාගම, ව්‍යාපෘති සැලසුම් ශිල්පී
අත්තිවාරම් දැමීම	එම, තාක්ෂණ නිලධාරී හා වැඩ කණ්ඩායම
ඉදිකිරීම් කටයුතු	එම, තාක්ෂණ නිලධාරී හා වැඩ කණ්ඩායම
වැඩ අවසන් කිරීම	එම, තාක්ෂණ නිලධාරී හා වැඩ කණ්ඩායම
ගොඩනැගිල්ල භාරදීම	එම, ව්‍යාපෘති නිලධාරී හා වැඩ කණ්ඩායම

6.5.3 සිද්ධි සහ සැතපුම් කණු විග්‍රහය Events and Miles Tones

ව්‍යාපෘති කාර්යාවලිය මාර්ග සිතියමක් ලෙස සැලකෙන අතර ඒ අනුව ව්‍යාපාරය ආරම්භ කිරීමේ සිට අවසන් කිරීමේ සිද්ධි අතර සිදුවන කාර්යයන් වල ප්‍රගතිය පහත දැක්වෙන පරිදි සැතපුම් කණු විග්‍රහයෙන් පැහැදිලි කෙරේ. විවිධ සිද්ධීන් අතර පවත්නා තාර්කික සබඳතාවය ඉන් පෙන්වුම් කෙරේ (වගු අංක 7.3).

වගු අංක 7.3: සිද්ධි සහ සැතපුම් කණු

ගාන්ට් සටහන් (Gantt Charts)

ඇමෙරිකානු ජාතික භෞත විසින් ඇමෙරිකානු යුද හමුදාව සඳහා ඉදිරිපත් කරන ලද මෙම ක්‍රමය මගින් කාර්යයන් හා කාලය අතර සබඳතාවය පෙන්වුම් කෙරේ.

වර්තමානයේ ඉතා දියුණු ලෙස භාවිතා කෙරෙන මෙම ක්‍රමයේ උදාහරණයක් වගු අංක 7.4 න පෙන්වුම් කෙරේ.

වගු 7.4: ගාන්ථ සටහන් ඇසුරෙන් ව්‍යාපෘති කාර්යයන් මැනීම

	January				February				March					April				May		
	6	13	20	27	3	10	17	24	3	10	17	24	31	7	14	21	28	5	12	
1. පොහොර ඉල්ලුම් පත් බෙදා හැරීම.	_____																			
2. අවශ්‍ය මුළු පොහොර ප්‍රමාණය ඇගයීම					_____															
3. කන්නයට අවශ්‍ය ප්‍රමාණය ඇහවුම් කිරීම							--	--	--	--										
4. පොහොර ගබඩා අර්ථ වැඩිකිරීම							--	--	--	--	--	--								
5. ප්‍රවාහන වියදම් හෝ සේවා														_____						
6. ක්ෂේත්‍රයට පොහොර යැවීම.																				
7. ගොවිතමය ණය හිකුත් කිරීම.																				
8. පොහොර බෙදා හරින දින දැනුවත් කිරීම																				
9. පොහොර බෙදා හැරීම.																				

_____ අවධිපත කාර්යයන් (Critical Task)